

Příloha č. 1

Ukázkový Rozhovor

Výzkumník: Jakým způsobem a s kým pracujete v rodinách, kde se vyskytuje domácí násilí, kterému jsou přítomny nezletilé děti?

Informant: Vzhledem k tomu, že jsem zaměstnancem OSPOD je klientem jak nezletilé dítě, tak i oběť domácího násilí. Je prakticky jedno, jestli se jedná o matku nebo otce. Dnes se setkáváme s tím, že agresorem může být i žena. To v minulosti býval spíše ojedinělý jev. Ona ta otázka je docela záladná, často vůbec na začátku spolupráce nevím, zda v rodině k domácímu násilí dochází. Klienti k nám přicházejí se žádostí o radu, která se většinou netýká toho, že by jim někdo ubližoval. Někdy to působí tak, že se jedná o obecné sociální poradenství. Jakmile však začnu s klientem hovořit déle, objevují se různé náznaky, kdy se ptá, co by se stalo, kdyby musel např. do nemocnice. Doptáváním se začínám získávat informace. Osobně informace potřebuji proto, zda dítě budu zakládat do evidence jako ohrožené, což děti zažívající domácí násilí jsou. V první fázi jednání s klientem to, ale nevím. Zpravidla se to dozvím až po několikáté návštěvě, když mě klient začne věřit. Ale i tak je při sdílení informací velmi opatrný. Osobně, pokud mám podezření na nepřiměřené chování některého z rodičů vůči druhému a v rodině je nezletilé dítě. Snažím se, aby mně rodiče umožnili promluvit si s ním. Dítě totiž bývá dobrým zdrojem informací o tom, co se v rodině děje. Pokud rodiče přivést dítě odmítají a nejsou schopni svůj postoj rozumně vysvětlit, je to pro mě signálem, že by se skutečně mohlo něco v rodině dít. Já pak mohu za dítětem dojet třeba do školy nebo do školky, a to i bez vědomí rodičů. Ono ty náznaky o tom, že by mohlo k něčemu doma docházet, dokážete po nějakém čase práce u nás rozpoznat. Často se klienti ptají např. na to, co by mohla udělat kamarádka, s tím, že oni nevědí, jak jí pomoci. Člověk zažívající dlouhodobě domácí násilí, a to ať fyzické nebo psychické se chová poněkud jinak než člověk, který k nám přijde u důvodu rozchodu s partnerem. Veškerá moje práce se točí na tom, že musím získat důvěru klienta, pak je ochoten mě naslouchat a třeba se pokusit něco změnit. Někteří klienti přijdou na OSPOD s tím, že mají výchovné problémy s dětmi, které se třeba sebepoškozují. Po nějakém čase vyhodnotím, že příčinou chování dítěte je úplně něco jiného. Já osobně úzce spolupracuji s intervenčním centrem, které poskytuje i

psychologickou podporu dětem. Někdy se mně podaří rodiče přesvědčit, aby se spojili s tímto zařízením, které je schopno poskytnout podporu jejich dítěti prakticky okamžitě. Vždy se před tím ujistím, že mají volnou kapacitu a dovolím si kolegyně upozornit na moje podezření o možném domácím násilí. Dítě vždy musí některý z rodičů doprovodit, zpravidla to bývá potencionální oběť, agresor nemá potřebu dítě někam doprovázet, protože to má v sobě nastaveno většinou tak, že se nic neděje. Po dobu čekání má možnost pracovnice intervenčního centra hovořit s potencionální obětí. Tato praxe se nám velmi osvědčuje. A poměrně často se stává, že v době psychologické podpory dítěti sami klienti vyhledávají sociálního pracovníka intervenčního centra, a nakonec se i svěří. Při práci s uvedenými klienty se mně v praxi osvědčilo, neustálé vysvětlování různých možností řešení jejich vlastní situace, když klienti vidí, jak spolupráce s ostatními institucemi na sebe nasedá, tak jsou nakonec spokojeni.

Dalším příkladem práce s klienty je svolání případové konference, a to v případě, kdy klientka připustí možnost, že se v rodině něco nepěkného děje. Já svolám případovou konferenci, na kterou pozvu organizace, které by nám mohly pomoci situaci řešit. Klientce se tak dostanou na jednom místě potřebné informace a vysvětlení, jak lze v její situaci postupovat. Je pak na ní, zda nabízenou pomoc využije či nikoliv. Navíc případová konference je jediné místo, kde se mohou všechny zainteresované instituce dostat k potřebným informacím včetně např. závěrů znaleckých posudků.

To jsem popsala situaci, kdy není jisté, zda k domácímu násilí v rodině dochází. V situaci, kdy nám oznámí policie, že došlo k vykázní násilné osoby, je situace o něco málo jiná. Ihned vyhodnocuji dítě jako ohrožené, žádám si zprávy ze školy, školky, dětského lékaře s konkrétním účelem. U klientky pak pracuji na jejím zplnomocňování, aby svou situaci začala řešit. Snažím se jí vysvětlit možné následky, pokud vše nechá tak, jak je. Zpočátku o tom nechtějí nic slyšet, domnívají se, že se k nim ten druhý tak chová oprávněně, zpravidla si jeho chování spojují s něčím, co ony samy měly udělat a neudělaly. V momentě, kdy si problém přiznají nahlas, snažím se je navázat na organizace zabývajícími se domácím násilím, včetně toho, že se jim pokusím vysvětlit podstatu vypracování bezpečnostního plánu, v některých případech, pokud s tím klientka souhlasí přizvu na jednání přímo pracovníci intervenčního centra. Klientka vždy dostane letáčky na organizace včetně telefonních čísel, které jí mohou pomoci. Já osobně vždy pracuji

s obětí a nezl. dětmi. U nás na oddělení to máme rozděleno tak, že pokud je v rodině domácí násilí prokázáno, předáváme řešení situace dítěte specialistovi na domácí násilí. Pokud je tam podezření řešíme to v rámci terénu, tedy pokud nedojde k vykázání agresora. Obecně naši důležitost vnímám v tom, že mám možnost podílet se na sestavení bezpečnostního plánu pro klientku, ten zpravidla obsahuje i ochranu dětí, a na tom se já konkrétně podílím.

Výzkumník: Zahrnuje vaše práce i práci s agresorem, pokud ano, jakým způsobem?

Informant: Na OSPODu s agresorem přímo nepracujeme specificky jako s agresorem. Samozřejmě musíme pracovat s agresorem jako rodičem., a to tak, aby bylo zajištěno bezpečí nezletilého dítěte. V některých závažných případech podáváme k soudu návrh na dočasný zákaz styku. Ne vždy nám soud vyhoví. Osobně si vidím největší problém v tom, že agresor může působit na oběť právě prostřednictvím dětí, kdy si je má přebírat ke kontaktu apod. Je to složité. Pokud si agresor uvědomuje svoje podivné chování, které ohrožuje nejen oběť, ale i děti, doporučujeme ho do programu Nena, který realizuje intervenční centrum a je určen právě pro agresory.

Výzkumník: Jaké formy pomoci vaše práce zahrnuje?

Informant: Jedná se především o sociální poradenství, zajištění psychologické podpory nebo i věcná pomoc formou potravinové banky. A to v rodinách, kde agresor sebere všechny peníze a přiděluje oběti určitou sumu, ze které musí vyžít celá rodina. Zároveň pomáháme obětem při zajištění utajovaného bydlení nebo krizové ubytování na naší ubytovně. Jedná se pouze o několika denní pobyt, ale i někdy obětem pomůž, aby se mohly nadechnout.

Výzkumník: S jakými organizacemi, orgány, spolupracujete při řešení situace nezletilého dítěte zažívajícího domácí násilí?

Informant: Za zcela klíčovou vnímám spolupráci s intervenčním centrem, policií a nemocnicí dále pak neziskovými organizacemi poskytujícími sociálně-aktivizační služby. Pro některé naše oběti je klíčová spolupráce s Občanskou poradnou, kde je k dispozici zdarma právník, což se vždy hodí.

Výzkumník: Mohu se ještě doptat, proč s nemocnicí, jaký v tom vidíte význam?

Informant: Nemocnice je totiž mnohdy první, které se setká s obětí domácího násilí, kde k němu dochází opakovaně. V nejednom případě, se na nás již nemocnice obrátila s tím, že zde mají hospitalizovanou klientu s nejasnými opakovanými zraněními. Pacientku přivezla rychlá a lékař si všiml, že doma to vypadá divně. Někdy se nemocnice pouze zeptá, zda rodinu vedeme. K některým výjezdům záchranky nás volá třeba i policie, protože v bytě zůstávají samotné děti. Těch situací je nepřeberné množství, nedají se popsat úplně všechny.

Výzkumník: Jakým způsobem, od koho, se dozvídáte o dětech zažívajících domácí násilí?

Informant: na tuto otázku jsem částečně odpověděla před chvílí, jsou to zejména : policie, nemocnice, lékaři, školy a někdy i intervenční centra, která předávají klientům kontakty na nás, pokud s intervenčním centrem zatím odmítají spolupracovat. Někdy jsou to i anonymní udání. Oznámení dostáváme telefonicky, e-mailem, datovkou, dopisem anebo přijde člověk, který se odmítne představit a ústně prostě jenom sdělí, že má podezření. Dá se říci, že se jedná o oznámení z řad veřejnosti. V Pardubicích na školách působí školní psychologové, kteří občas upozorní na nestandardní vzájemné chování rodičů. Lze shrnout, že podněty přicházejí z různých zdrojů.

Výzkumník: Jakou formou dochází k vzájemnému předávání informací mezi vámi a dalšími spolupracujícími organizacemi?

Informant: Jako OSPOD jsem vážna mlčenlivostí, tu lze však prolomit souhlasem klienta. Jsou instituce jako soud, policie a státní zastupitelství, kterému informace musím ze zákona podat, a to i bez vědomí klienta. Mně osobně se však nejvíce osvědčilo ve vztahu např. k dalším pomáhajícím organizacím uspořádat případovku za přítomnosti klienta, zde může dojít k předávání informací, protože jejich zdrojem je především sám klient.

Výzkumník: Jaká opatření by dle vašeho názoru mohla zlepšit vzájemnou spolupráci?

Informant: Já osobně se domnívám, že není třeba nic zásadním způsobem měnit. Možná by všem pomohlo, kdybychom byli vzájemně pružnější v předávání informací. Tím mířím i do vlastních řad, protože svolat případovku mně někdy trvá, ne, že bych nechtěla, ale musím řešit i jiné věci.

Výzkumník: Kdo je pro vás stěžejním partnerem při řešení situace dítěte zažívajícího domácí násilí?

Informant: Jednoznačně intervenční centrum, policie a soud. Velmi si zakládám na udržování dobrých vztahů právě s těmito institucemi. Intervenční centrum s námi úzce spolupracuje, reaguje na chybějící služby, teď se nám podařilo, aby vznikla v Pardubicích při intervenčním centru krizová intervence. Jedná se o službu, která funguje teprve od ledna 2022, přesto už nám ošetřila docela dost klientů, a to i nezl. dětí. Tato služba je určena dětem od 16 let, po dohodě s intervenčkem a po vyhodnocení alespoň ročního fungování jsou ochotni snížit věkovou hranici u dětí, tak jak se to již stalo v jiné službě, v terapii. Ještě jsem zapoměla na Klokánek, který někdy musíme využít v rámci zajištění bezpečnosti dětí, které se např. bojí jít domů, poté, co matka promluví o tom, že jí otec mlátí. Nebo, když klientka skončí v nemocnici a dítě má strach, chce být někam umístěno. Volíme Klokánek z toho důvodu, že stačí třeba jen jeden den a nyní už nemusí být rozhodnuto soudem tak, jako třeba o pěstounské péči na přechodnou dobu. Navíc Klokánek máme přímo v Pardubicích, dítě pak nemění školu, školku. Snažíme se vždy řešit prostřednictvím rodiny, ale někdy to prostě nejde.

Výzkumník: V čem spatřujete přínos této spolupráce?

Informant: Přínosem je určitě vzájemné vykrývání. Myslím to tak, že každý pracovník využívá služby své instituce. Neexistuje žádná instituce, která by zastřešovala všechny potřebné služby pro daného klienta. Není v mých možnostech, pomoci klientovi se vším. Od toho tady máme jiné instituce, na které předávám klientům kontakty, a je pak už na klientech samotných, jestli jejich služby využijí nebo ne. Já se proto potom můžu plně soustředit na to s čím mohu klientovi pomoci.

Výzkumník: Limituje vás tato spolupráce v něčem, vnímáte nějaká omezení, pokud ano jaká?

Informant: Osobně si nemyslím, jen snad dobou provozu úřadu, která se neshoduje s provozní dobou intervenčního centra. Ale to si nemyslím, že by bylo až tak zásadní. Většinou se dokáží klientům přizpůsobit. Pokud by nás spolupráce nějak limitovala, nedokázali bychom klientům pomoci.

